БРОЈ 12. ЦЕТИЊЕ, Петак 7. фебруара 1914. год. ГОДИНА VII.

ЦИЈЕНА:
за Црну Гору на годину 10 перп., на по год. 5 перп.; ван земље 15 франака у злату.
за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 пара
лист излази СРИЈЕДОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)
ADRESSE:
„Viesnik“ Cettigné (Monténégro)
Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника“ а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Цетиње, 7. фебруара

Програм рада Краљевске Владе могао се, у главним потезима, видјети из њених досадашњих дјела. Слобода, ред и мир унутра, а вјерна служба националној мисли с поља у заједници са Србијом и са наслоном на Русију — најпоузданији су путеви, које је Влада изабрала у корист Земље. Већ до сада постигнутим резултатима можемо бити задовољни. За озбиљност посла и замашност тешких задатака створена је у духовима јака вјера у сопствену снагу. Мир и добро расположење у срцима напредних елемената подстакли су љубав према општем раду. Из ње се мора пробити снажна воља, која ће свладати препоне материјалне природе, стављене у новим приликама испред нашега напретка.

Око програма, којем је мисао водиља слобода и правда, природно је да су се скупили сви просвијећени синови Отаџбине. Влада је пред Законодавним Тијелом и заклетвом ријечи и свечане изјаве изложила програм, на основу којега је већ радила и до којем ће и даље радити. Њен програм је сада уједно и програм Скупштине. Исти у потпуности одговара великој већини погледа и начела народних посланика. Ови ће не само потпомагати његово извршивање већ и строго пазити да се по њем поступа, како би све, што је у њем написано, било и остваривано.

То је на сваки начин срећна појава у нашем животу, да се је већина наших позваних чинилаца везала заједницом напредних мисли и спасоносних начела и обвезала, да ће на темељу истих, без обзира на разноврсне сметње, радити у корист Отаџбине и њених виших задатака. Само се с одређеним планом и сталним правцем благовремено дјелује на народ, у земљи се одржава ред и законитост, а у народу стварају добре навике у раду, животу и вршењу општих дужности, — сасвим је умјесно речено у Владином програму, у *којем је оличен радни програм новоизабране Скупштине.*

Својом опсежношћу, својом искреношћу, савременошћу идеја, својим родољубивим схватањем нових задатака земље и својом широком толеранцијом, која не искључује ничија начела сагласна са слободним законима и не чини притисак ни на чију чисту савјест, — програм рада Владе и Народне Скупштине, бар њене већине, заводи у наше душе мир и добру вољу и отвара одличне изгледе за успјех у општим пословима.

Како Арбанија очекује принца

— Разговор са Есад пашом —

Вал де Нес, 3. фебруара

»Валона« је пловила у правцу Медове, а јужно у даљини, преко мора, путнику је мамила поглед нека блиједа свјетлост. Као пастир са зубљом у руци, кад изиђе ноћу испред залуталог стада у планини, тако и она кула свјетиљка на Капо Родони, јавља се свако вече замрклом морском путнику и као да му довикује: »Овамо путниче, овамо је земља снова и изненађења«....

Уским и кривудавим драчким сокацима ишао сам сјутра дан Есад паши у посјету. Високо над градом, горд као каква Бастиља, уздизао се је пашин замак, са својим чардацима и шедрванима. На вратима собе на горњем спрату стајао је човјек још млада изгледа, средњег раста и коштуњав, са густим риђим брковима и у одијелу париског крја.

У рупици његовог жакета зеленила се је розета турског ордена *Османлије* То је био Есад паша Топтани, шеф извршне власти Арбаније.

— Пријатно ми је што поред толиких видим и једног српског новинара, узвикну паша својим језиком и понуди ми да сједнем.

— Захвалан сам на пријему, Екселенцијо, а дошао сам од стране неких српских и француских листова да вас упитам, колико су истините вијести, да је већина Арбаније незадовољна са својим принцом и да ли ће он у колико његов долазак консолидовати ово доста расклиматано стање њено, — наставих ја.

— Арбанија мора бити задовољна са својим сувереном, а надајмо се, да ће његов долазак инаугурисати еру мира и напретка, — додаде паша као с нешто осмјеха.

— И Ви дакле одлазите у сусрет принцу?

— Са двадесет Арбанаса вечерас полазим, да понудим принцу од Вида Скендербегову круну. — одговори он.

— Двадесет Арнаута! Зар је толико тешка арбанашка круна! — помислих у себи.

— Како је сад ваше мишљење о оној жељезничкој прузи Србије преко Арбаније, која ће изићи овдје у Драчу, и да ли ће Драч остати пријестоница Арбаније и по чијем наговору?

— Као средишња тачка Арбаније, Драч треба да остане њена пријестоница, а жељезничка веза Србије са морем преко наше територије, као културна и за обје стране корисна установа, како код мене, тако држим и код мојих земљака, да ће наћи на пријатељски пријем, — одговори паша.

— А шта мислите о једној балканској констелацији, којој би се и Арбанија придружила противу опште опасности?

— Ако Арбанија задржи самоуправу, коју јој је лондонска конференција загарантовала, — прихвати паша, — она ће се знати доцније опредијелити у одбрани своје индивидуалности.

— Још једно, мој ђенерал. У колико су истините вијести у неком поновном нападу Сјеверне Албаније противу нас Срба, чим се снијег отопи, а то ми је баш јуче Барјам Цура поновио?

— Молим, саопштите јавности да ниједан озбиљан Арбанас не помишља данас на једну такву опасну авантуру. То су они новинарски canards (иловани), што нам чешће у посљедње вријеме долијећу из преко мора, — узвикну паша као нешто узбуђен.

Момак је послужио кафом и цигаретама и ми смо још неко вријеме провели у пријатељском разговору, — извлачећи из заборава поједине епизоде скадарске војне, што ми је, као саучеснику њеном, особито ласкало, јер сам примијетио да храбри бранилац Скадра није имао довољно ријечи да се нахвали јунаштва Црногораца. И пошто је пристао, да шкљоцне једном мој Kodak на њега, најљубазније сам се опростио с пашом, који чини утисак више неког префињеног европског дипломате, него оног велепосједника из Тиране.

При изласку чуо сам шкрипутање турског калема. Осврнуо сам се. И у пространој диванади неколико оданих ћатипа обављали су пашину преписку, а кроз харемске решетке, могао сам спазити, како доље на мору, на италијанској ратној јахти »Midnirata« блијеште њени бронзани топови. Доље опет на доњем спрату, окупљени око зажарених мангала, а прекрштених ногу, посиједала је пашина гарда из Малесије. Горштаци ови, с маузеркама у крилу, забринуто су нешто пиљили у жар и очекивали пашину заповијест.

Сјетих се тада оног надимљеног бакрореза из времена *Фронде*, који сам једном посматрао у Лувру.

Размишљајући о судбини ове земље, у којој се толико интригира и која нам још толико изненађења резервише, попео сам се на онај вис, одакле је ту скоро српски тобџија, поред свога топа непомично бдио над својом кривом тековином. Њега је ту међутим очекивао далеки пут, — нове борбе и нове побједе.

Сиђем у чаршију. Ту једна партија дворске послуге, тек што се искрцала, скамењена од чуда, стајала је и посматрала једног грлатог старца, који се је из свега гласа дерао, а о чијим је леђима висило читаво бреме прерађеног гвожђа у Гасеровим артиклима. Телалин је продавао револвере, а младе Њемице зачуђено су узвикивале: »Carl! Was ist das?«...

Ниже на обали стари турски хућумет преврнуо је вјером, на брзу руку намјештава alla franca тоалету и већ се прозвао принчевом палатом. Ту се Аустријанци труде да утврде кров над главом Њег. Арбанашког Височанства, а Италијанци оспријед подижу принцу диван перивој, гдје ће од сад цвјетати пармска љубичица и низоземска тулипа. Они ће још приредити принцу и једно венецијанско вече. На обали опет искрцава се друга партија неких дворских дама.

Оне су тамо жртве модерног кроја и муку муче да прекораче и сувише ријетке степенице драчког штека.

Међу њима се виђа и један дворски фризер. »Досјетљиви Швабе«, узвикну неко из гомиле. »знаду они, да арнаутски берберин умије и крв да пушта«.

»Валона« је одмицала у правцу Улциња, а Арбанија се је све више губила у магли. Та магла ће је без сумње за дуго јом покривати!!

С. Ђурашковић.

Српски буџет за 1914.

Предлог српског буџета државних прихода и расхода за 1914 годину готов је и послат Народној Скупштини, а сјутра ће бити раздат народним посланицима. Уз буџет је поднесен и завршни рачун државних прихода и расхода за 1912 годину.

Укупна сума буџетом предвиђених расхода за ову годину износи 213.860.867 динара. Од тога долази шездесет и један и по милион на расходе Врховне Државне Управе. Ти издаци су за двадесет милиона већи него по буџету за 1912 и 13 годину. Повећање долази, поглавито, због већег ануитета по државним зајмовима и инвалидске потпоре.

Војни буџет износи 54·3 милиона динара или 24 милиона више, но што је износио прије рата. Послије министарства војног највећи је буџет министарства грађевина. Укупна сума предвиђених расхода износи 34,5 милиона динара. Од тога двадесет милиона иде на трошкове Жељезничке Дирекције. По завршном рачуну за 1912 годину на Жељезничку Дирекцију издато је преко једанаест милиона. Повећање буџета износи преко седам милиона. За поште, телеграфе и телефоне предвиђа се два пут већи буџет расхода него за 1912.

На треће мјесто, по величини, *долази буџет* Министарства Финансија. Укупан расход је преко двадесет пет милиона динара од чега долази на монополске расходе 19.8 милиона. За тим иде просвјетни буџет у износу око четрнаест и по милиона динара или близу 5 милиона више него 1912

Министарство привреде и унутрашњих дјела (са санитетским одјељењем) имају подједнаке расходе од по седам и по милиона. За министарство правде предвиђа се расход од четири милиона или један милион више него прије рата. Најмањи је буџет министарства спољних послова. За ову годину износи два и по милиона, према 2,9 милиона по буџету за 1912. Смањен је кредит на достојније заступање земаљских интереса (диспозициони фонд).

За покриће ових расхода предвиђа се приход 213,9 милиона динара. Буџетски суфицит износи, дакле, 75.111 динара. Непосредни и посредни порези доносе, по пројекту 162,2 милиона динара. Приход од државне привреде предвиђен је у суми од 42,2 милиона. Остатак долази на разне, нередовне и ванредне приходе. Отприлике са 60 милиона динара учествује у овом буџету нови крајеви. Из старих граница треба, по пројекту, да се наплати 154 милиона У 1911 години прикупљено ја на име редовних и ванредних прихода 139,2 милиона динара; у 1912 години 115,2 милиона.

Србија и Турска.

Стање српско-турских преговора

Цариградски лист »Танин« доноси овај чланак:

Ма да су се одређени делегати обију страна за преговоре турско-српског уговора споразумјели били у неколиким тачкама предлога, ипак зато још ништа није свршено односно 12 тачака, које ниже наводимо. Г. Павловић који се налази у нашем граду, и ако је саопштио мишљење

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

своје владе о тим тачкама, неколико од њих још се никако не могу усвојити. Из ниже наведенога се види, да докле Порта с разлогом брани извјесна питања, дотле српски делегат није у стању да изнесе противразлоге који би могли бити примљени. Међутим, као што смо навели били у нашем нарочитом чланку, не може се сматрати да је нада за споразум изгубљена, и ако би делегати обију страна још неко вријеме преговарали, надати се, да би се дошло до споразума.

Питање о поданству

Српска влада предлаже да и становници уступљених предјела, који се данас налазе у Турској, имају право опције за три године да уђу у српско поданство а да за то вријеме не служе у војсци.

Порта не може да усвоји тај предлог зато што она налази да је поданство таких неодређено. И ако је у цариградском и атинском уговору усвојено начело да становници уступљених предјела, који овдје живе, имају се сматрати (?) поданицима, сви могу у року од три године под условом исељења прићи у турско поданство, а они који се налазе у страним државама, исто тако и у року од шест мјесеци, имају да се изјасне за поданство које желе; ипак зато начин који предлаже српски делегат за становнике, који данас живе у Турској, нијесмо вршили ни према Грцима ни према Бугарима. Према томе, јасно је, да српски предлог нити је оправдан нити заслужује да буде примљен.

Питање о експропријацији земљишта

У предлогу уговора има једна одредба, у којој стоји: »Ни од кога не може да се експроприра земљиште за опште потребе, докле се претходно законом не утврди потреба за то и докле се одговарајућа накнада унапријед не да. Осим тога, атинском уговору додат је и један протокол у коме стоји: »Докле се поменути услови не испуне, нико не може да се отуђи од имања ни од части ни у цјелини, ни посредно ни непосредно. Српски изасланик тражио је да се ова одредба дигне. Свакако појављује се сумња у намјерама српске владе, кад јој се не свиди то начело које почива на општим одредбама права. Ако влада не мисли да присвоји та земљишта — а ми држимо да то ни српски закони не допуштају — онда предлог и тражење српског изасланика није умјесно.

Порта с правом мора да очува то своје гледиште.

Питање о доменима

За вријеме вођења преговора о својини и начину управљања о доменима, српски изасланик тражио је да му се да листа о њима. Порта му је дала једну листу, која је сачињена према датима, која се налазе у Цариграду. Наравно, она не садржи све појединости. Али ипак у овој могао је да нађе оно што му треба. На основу добивених инструкција из Биограда, г. Павловић тражио је детаљнију листу. Међутим како због посљедњих догађаја, није могло да се донесу овдје спискови из Косова, Битоља и из Солуна, то није било материјалне могућности да се испуни жеља г. Павловића.

Ова тачка није таква, да би изазвала неспоразум. Свакако, пошто ће питање о својини и о начину управљања о доменима, бити предано на решење Хашком Суду, то је Порта приморана до поднесе доказе о томе. За сад, неспоразум по овој тачци састоји се само у томе, што Порта није могла да да детаљнију листу коју је г. Павловић тражио.

Питање о праву првијенства

Српски делегат предлаже, да у случају опште предаје земљишта и вакуфских имања, која се налазе у уступљеним предјелима, имају првијенство српски поданици и да се предаја њима има првијенствено изнудити. Не само да такав услов не постоји у уговорима цариградском и атинском, него се он не може ни усвојити, пошто може да изазове пад вредности имањима, која су завјештана на муслиманске и добротворне установе. Тако, кад купац има, да ма какву суму он понуди, имање ће узети онај који има првијенство, те према томе, он неће имати вољу за куповину, и кад на тај начин не буде конкуренције, вриједност ће зависити од неколицине, и тако оштећује се и имање и установа, којој оно припада. И однос власника према имању постоје сумњив, чак он не може да прода имање коме год хоће и по коју цијену буде желио. Према томе, није неразумљиво зашто портини делегати бране своје гледиште.

Питање о српским вакуфима

Српски делегат тражи да Висока Порта призна српске вакуфе у Турској у накнаду за то, што ће Срби признати турске вакуфе у уступљеним предјелима. Шта имамо да признамо? На ово питање не може дати одговора ни делегат српски. Јер у Турској Србија нема имања која су завјештана на цркве и друге сличне установе. Не ми, него ето, ни српска влада, као заинтересована, не може казати да их има. У осталом принцип реципроцитета у овоме питању, није усвојен ни у уговорима цариг, адским ни атинским. Није чудо, што не можемо схватити, што српски делегат тражи што не постоји.

Питање о управи вакуфа

Висока Порта тражи прије свега да се даде отштета због мијењања управе вакуфских имања, која се налазе у уступљеним предјелима, пошто ће се том промјеном проузроковати штета. Поште је мијењање управе вакуфских имања једно врло важно питање, то се не може порећи правичност портиног тражења ако се овај предлог не усвоји, могућно је да се једнога дана, промјеном начина управе, униште завјештајни услови. Српски делегат не прима овај предлог. Какав је узрок томе? Не знамо. Само је наш предлог наишао на непримање. Ето толико. Међутим, и бугарска и грчка влада усвојиле су, у истоме питању, наше гледиште, које је унесено и у уговоре.

Питање о грађанским и политичким правима

Висока Порта предложила је да становници уступљених предјела, који буду ступили у српско поданство, имају иста грађанска и политичка права, која уживају и стари српски поданици. Како су они за вријеме докле су били турски поданици уживали сва грађанска и политичка права неправо би било сад да, због промјене поданства, буди изложени другојачем поступању. И у бугарском и у грчком уговору ово је начело усвојено. Срби због некаквих разлога, ово не примају.

Питање о српској општини

Српски делегат предлаже да Порта званично призна српску општину у Турској. Овај предлог због неколико узрока не може бити примљен. Прије свега, у нас нема српске општине. Било би немогућно признати нешто што не постоји. Друго, српска општина потпада под православну цркву. Треће, ова врста реципроцитета није усвојена ни у уговорима цариградском и атинском. Према томе, ово је тражење противно и по суштини и по примјеру.

Питање о муфтијама

У једном члану пројекта уговора стоји: »Поред надзора у питањима вјерским и вакуфским, муфтије имају и права да рјешавају о женидби, разводу брака, нафаци, тестаменту, пунољеству мутевелија и туторству.« И ако је, у почетку, српски делегат усвојио био овај предлог Високе Порте, доцније је одустао од тога. За сад признаје право муфтијама само у питањима брака, развода, тестамента и мутевелија. Међутим и ина друга питања су, као вјерска, нераздвојна, и, без тешкоћа, усвојена су била од стране бугарске и грчке владе. Не видимо разлога због којег српска влада то не прима. Свакајако пошто је питање о муфтијама веома важно, Висока Порта браниће ово своје гледиште.

Питање о српским школама и језику.

Српски делегат тражи односно српских школа у Турској, а у замјену предлога турског о употреби матерњег језика у школама, предлаже предавање турског језика. Могућно је да се у овом питању дође до споразума.

Само овдје желимо да напоменемо, да као и ми, и г. Павловић не може знати гдје су те школе за које тражи признање.

Питање о гробници Султана Мурата (Худовоидиђара).

Висока Порта тражила је да се од стране српске државе поштује гробница Султана Мурата; да ће све трошкове подићи турска влада око издржања његова, која ће одређивати на то чиновнике и послугу и да се мјесто с просторијама, на ком се гробница налази, не може експроприрати ни због опште потребе нити због каквог другог узрока. У мјесто тога, турски делегат предлаже, да та гробница буде под заштитом српскога Краља; да главни муфтија поставља чиновнике, који ће водити надзор над гробницом а да ће трошкове подносити српска држава. Према великом значењу које овај гроб има у очима Мусломана, што већма Срби буду поштовали османлијске осјећаје по овоме, толику ће бољу политику водити. То је, по Мусломанство, једно свето мјесто вјечито поштовано и тако ће остати. О том нећемо више да говоримо вјерујући да српски делегат може да оцијени деликатност онога питања.

Питање о гробљу.

Срби неће да признају као вакуфе мусломанска гробља у уступљеним предјелима. Међутим, у 7. члану пројекта јасно је било објашњено признање свију вакуфа, па је то и Србија примила била, а сад изузимањем гробља од вакуфа ствара контрадикцију. Пошто су свуда поштована гробља вјерских општина, и пошто ово питање нема велике важности, то се надамо, да се неће одуговлачити и да ће се доћи до резултата.

»Самоуправа«.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIC

Аграрна странка у Бугарској

Изборна борба у Бугарској већ је у пуном току, ма да ће се избори вршити тек 22. фебруара. У хаосу програмских девиза, који узрујава цијелу земљу, оријентисање није лако и само поједини значајни догађаји освјетљавају струје, које узимају маха у животу бугарском. Од најзанимљивијих појава прије избора очевидно је политичко груписање земљорадништва у »Земљораднички савез«. До недавна представљао је овај савез само некакав доста неодређен аграран смјер, који није ни у каквом погледу карактер политичке странке. У њему су се испољавала најоштрија аграрна начела и демагошке девизе, а нијесу се чинили покушаји за њихово политичко остварење. Али, у децембру прошле године, донијели су избори овоме савезу неочекивану побједу, која је највише изненадила његове вође, и савез је био на један мах многобројно заступљен у Собрању. Тек тада су вође, свјесни његова програмска недостатка, стали радити на подизању идеолошког темеља за покрет и организовати га као политичку странку. Али, програм који су израдили, приближава се више револуционарном духу некадашњих сељачких побуна, него ли програму модерне политичке странке. За словенску јавност није у том програму толико занимљиво оно, што хоће она да подигне, колико оно, што хоће да обори и разруши. Неки дјелови програма пружају додуше наду, да ће се с временом из ове нове странке развити права демократска странка, али је овај покрет за сада још револуционаран. Странкин је програм прожет непомирљивим отпором против круне и представника државне власти. Једва би се у другим државама нашла странка, која је прожета таквим болешљивим отпором против владина система и која би тако фанатички порицала могућност ма каквог додира с владом, као ова странка бугарских сељака. Док странка не буде имала већине у Собрању — вели се изрично у програму — не смије она судјеловати ни у каквој комбинацији о састављању владе. Владе се смије примити тек онда, кад буде толико јака, да ће моћи одбранити потпуно одријешеност и независност од круне. Ни један посланик ове странке не смије примити из руку краљевих ма какво звање, и ниједан члан ове странке несмије имати никакве друштвене, а још мање политичке односе са двором. У свима правцима захтијева странка реформе, које би знатно ослабиле утицај државне власти на становништво. Захтијева далекосежну децентрализацију и најширу самоуправу. Плате чиновника и официра имају се смањити, мала имања штитити и велика имања уклонити и забранити. У спољној политици проповиједа странка исти отпор према дипломатији, као у унутрашњој политици према влади. Својски наглашује тежњу за миром, зближења са сусједним државама и наслањање на Тројни Споразум, особито на Русију.

Нова сељачка странка је дакле у свима правцима у оштрој опреци са садашњим владиним системом. О њеној будућности мучно је судити; магловитост њених девиза, оскудица у интелигенцији, и примитивност њене организације, никако не иде у прилог новој странци, али је у сваком случају прва појава бугарског сељака на политичкој позорници догађај веома важан и то не само за Бугарску. За словенску јавност је ово сатисфакција, што сеоски бугарски народ тако оштро осуђује несловенску, па небугарску политику краља Фердинанда.

Из Русије

Руско оружање.

У бечкој штампи непрестано се тврди, да се Русија грозничаво спрема за рат и да се сва та спрема нарочито врши против Аустрије. Бечки »Цајт«, у свом посљедњем броју набраја, према службеним аустријским изворима, сва факта,

---

ПОДЛИСТАК

К педесетогодишњици службовања Протојереја КРСТА МАТАНОВИЋА

Кроз муке и патње попрскане крвљу,
Куда т'јело трошно погрбљено иде,
Стихије се силно монотоно рвљу,
Што живот не штеде, што неће да виде:

Каквих рушевина у животу има,
Како ли се костур о препоне крши
И зима за зимом приближује свима, —
Како удес зао свој задатак врши:

Твоме духу смјелом би суђено тако:
Да крстом и ножем — братимљеном браћом,
На многоме кланцу, као птица лако,
Дође.., па к'о Давид са библијском праћом,

Звизне..., пружи руку напаћеном брату,
Што у крши врелој, рођене му крви,
Купа се и броди, ко у каквом блату,
Тек да само злотвор што прије се смрви...

Да својих синова дани теку више;
Да у земљи њиној преору се њиве
И пјесма пропјева: »Нема плача више«;
Да браћа са браћом у љубави живе...

* * *

Сад у доба ново, руменијег свода,
Хоризонт се шири домовине моје;
Сунце љепше сјаји... Исходи Слобода...
И пјесма за пјесмом божанскије пође..

То је исход борбе, паћења и мука
Од Косова палих на олтар Слободе;
То су труди врли неуморних рука
Многих неимара, који небом броде —

И херсја живих, којим судба још те
Дух са т'јелом држи, на радости Роду,
Који но су чили, препуни милоште,
Па нек им је слава! Спасише Слободу...

Цетиње. **В-ћ**

Српска штампа у Босни.

Угледни сарајевски лист »Отаџбина« пише:

Познато је како су еластични застарјели прописи босанског кривичнога закона о политичким деликтима. Па кад се ни ти тако еластични прописи не могу примијенити на заплијењене ставове и кад је то у толикој мјери очевидно да и сам државни тужилац одустаје добровољно од кривичнога прогона, уништајући његову безизгледност, онда је над сваку сумњу јасно да се у босанским листовима плијене потпуно безазлени ставови, у којима нема ни труна кажњивога дјела.

А кад се те тако безразложне запљене дешавају тако често и кад се њима почашћују само независни српски листови, јасно је да се ради о једноме систему: о завјери босанских власти против српске штампе у земљи.

То што се чини са нашом штампом значи једну очевидну и замашну злоупотребу, замашну с два разлога: стога што се она врши свјесно и у добро прорачунатој намјери да се наша штампа ако не уништи а оно укочи и сапне још више но што то дозвољавају постојећи закони, и стога што се та злоупотреба, како се види, врши у врло великом обиму.

Босанске су власти очевидно нерасположене према српској штампи у земљи и то је нерасположење толико да им ни кривични закон са својим претпотопским дефиницијама политичких деликата није довољно строг. Он можда поставља границе за несрпску штампу али границе у којима се у овој земљи креће српска штампа, постављене су много уже. Нама није само забрањено писати ствари које би могле чинити злочин или преступак кривичнога закона, нама се онемогућује свака поле оштрија критика поступка државне управе и њених органа.

Наши се листови плијене не само онда кад учине кажњиво дјело него вазда кад рекну коју неугоднију ријеч државним властима. И то се ради стално. Они који то чине, чине при томе, како смо већ рекли, потпуно свјесно једну злоупотребу: они знају да прекорачују границе својих овлаштења, постављене законом о штампи. Али њих то не смета. Они већ унапријед рачунају с тим да ће прогон бити обустављен, јер се нема шта прогонити.

Њихово је плијенити, што чешће и што безобзирније. Јер треба материјално оштетити српску штампу. Али не само то, и не у првоме реду то. Нада све и прије свега треба онемогућавати критику, треба присилити нашу штампу да буде блиједа, безизразна, мекушна, треба спријечити да до публике допре икоја јача ријеч.

То се постиже одузимањем постдеби-а листовима са стране, а превентивном цензуром према листовима у земљи. Одузимање постдеби-а, како је познато, омиљено је средство босанске власти. А превентивне цензуре неће она такођер да се одрече. И стога ми, и поред закона о штампи бар према српској штампи, имамо неоспорно једну превентивну цензуру sui generis (своје врсте). Обиљежје је превентивне цензуре, наиме, да се не забрањују само чланци који чине кажњива дјела него се брише свака властима непријатна и неугодна ријеч. А дотле је већ дотјерала и пракса босанских власти према српској штампи.

Женски покрет у Турској

Из Цариграда јављају да се у свој тишини прославља лагано преокрет у животу турских жена. До сада је било строго забрањено излагати женске фотографије и слике. До душе у некојим салонима висили су и прије женски портрети, али улаз у те просторије био је ограничен само на најужи родбински и пријатељски круг. Сада је успјело турским феминистицама бар у том погледу постићи успјех. Њихов орган »Кадинлар Дињасси« (»Женски свијет«) учинио је пред које вријеме несигуран почетак донијевши на непримјетљивом мјесту малу фотографију Туркиње у уличном одјелу. Будући да

која показују да цијело то спремање није само реформисање руске војске, него да су то праве војне припреме, уперене специјално против Аустрије у офанзивној намјери.

Једна од првих и најважнијих припрема састоји се у томе, што су војници сталног кадра, који су у јесен 1913 године требали бити пуштени кућама, задржани у кадру на неодређено вријеме. Тиме је руски сталан кадар повећан за 450.000 војника. А шта то значи и за брзину мобилизације и за обуку тих војника не треба ни истицати.

Осим тога повећан је број регрута за 25.000. У току од три године, то чини 75.000 људи више под оружјем.

У Вилни, Кијеву и Одеси установљена су три нова корпуса.

Прописи о мобилизацији из коријена су измијењени тако, да ће сада руска мобилизација много брже моћи бити изведена но што је то раније могло бити. У вези са тим, раде се многе нове стратегијске жељезнице и читава мрежа нових путева у близини аустријске границе.

У земљи и у иностранству поручило је руско министарство војно огромне количине одијела, нарочито зимског.

За пушке је усвојено ново зрно, које је шиљасто и према томе лакше. На тај начин руски пјешак носећи исти терет, носиће мјесто 120 метака 135 метака. И бојне коморе моћи ће из тог истог разлога носити веће количине пушчане муниције.

Сваки пјешачки и артиљеријски пук добија рефлекторе, јер искуство посљедњих ратова показује велику важност ноћне борбе.

Коњичке батерије добиле су лакши топ, тако да ће бити покретљивије. За брдску артиљерију набављен је модел Шнајдер-Данглис. Пољској артиљерији додају се топови од 10½ сантиметара и Шнајдерове хаубице од 15 сантиметара.

Поред тога набављено је 250 аероплана и 50 балона.

Једном ријечи, спремљено је све као да је рат на прагу.

Г. Коковцев.

Владимир Николајевић — Коковцев, бивши руски министар предсједник, био је на влади у Русији од 20. марта 1911. године. Он је на себе обратио пажњу својим радом у министарству финансија под владом Витеа. Као правник ступио је у министарство правде и имао је великог удјела у реформи казненог законика, којим је олакшана тешка судбина осуђеника. Финансијско-политичку каријеру започео је Коковцев 1890. године и то од то доба радио је на свима финансијским државним трансакцијама. Његове способности запазио је Вите и наименовао га је за помоћника министра финансија. Шест пуних година он је био десна рука Витеу. Године 1904. ои је постао министар финансија На томе положају није остао дуго, али је сачувао наклоност цареву. Пет година је поново био министар финансија у кабинету Горемикиновом. Његов долазак за предсједиика министарства поздрављен је радосно. Њему припада заслуга и за рјешење аграрног питања у Русији.

Г. Горемикин.

Коковцева је наслиједио Иван Лониновић — Горемикин. Он је већ био предсједник министарства, послије Витеа, али је у брзо пао усљед незадовољства либералних кругова. Он је био на разним положајима у државној служби. Важио је као врло строг, али правичан чиновник. Одмах по доласку на пријесто Цара Николе II. постављен је за помоћника министра унутрашњих дјела, а неколико мјесеци доцније и за министра унутрашњих дјела, на мјесто Ивани Дурнова. Он је имао намјеру да зајемчи законитост. Под његовом владом поштрени су сви закони Александра III. За вријеме организирања парламентарног режима у Русији, Горемикин је остао вјеран својим начелима. Кад је Дума тражила од његове владе укидање смртне казне и општу амнестију, он је се одлучно успротивио. У томе конфликту Цар је прешао на страну народних представника, због чега је Горемикин морао пасти. На његово мјесто дошао је Столипин. Од тога доба Горемикин се није у политици појављивао. Сумња се да ће његов долазак на мјесто Коковцева ублажити конфликт између владе и Думе.

Дневник

Вратио се. Њ. В. Краљ Господар вратио се данас са Ријеке на Цетиње.

Предлог буџета за 1914. Народној Скупштини поднесен је предлог буџета за 1914. годину. Нове прилике, створене проширењем Земље, начиниле су и у нашем државном прорачуну велике измјене. У колико ове измјене одговарају стварности, тешко је тачно одредити. То не би могао учинити ни најбољи финансијер. Свијех балканских држава буџети ове године биће засновани на непоузданим финансиским подлогама. Тек на крају године моћи ће се са доста вјероватноће означити степен финансиске снаге ратом увећане државе.

У предлогу нашега буџета за ову годину предвиђени су државни приходи у суми од 9,368 514 перп. а расходи у суми од 12,108.398 перпера. — Мањак (дефицит) је, дакле, 2,739 884 перпера, који ће се, према чл. 1. Финансиског Закона попунити из ванредних државних прихода ове године. Искреност при признавању дефицита свакако је похвална. Она је много кориснија од вјештачког уљепшавања и прикривања неискрености.

Проширење Земље и нове многобројне државне потребе јако утицаху на повишење расхода по свијема буџетским позицијама.

Расходи су овако подијељени:

Врховна Државна Управа (Владалачки Дом, Нар. Скупштина, Држ. Савјет, Глав. Држ. Контрола) перп. 1,526.399 — Министарство Војно перпера 4,602.414 — Министарство Просвјете перп. 1,082 496 — (Просвјета перп. 716 335, Црква перп. 366.496). Министарство Финансија и Грађевина перп. 1,716.344. (За Грађевине перп. 513.940) — Министарство Унутр. Дјела II. 2,178.373 (Поште и Телеграфи перп. 677.700, Санитет перп. 291.220). Министарство Иностр. Дјела перп. 297.231 (за нова Посланства и Консулате перп. 170.880.) Министарство Правде II. 505.140. У расходима Министарства Унутр. Дјела предвиђа се расход од 255.500 перп. за Жандармериски Кор, коју су установу изазвале ове прилике створене ратним тековинама.

Предлог буџета је брижљиво и савјесно израђен. Њиме су обухваћене све неопходне потребе, без којих, у овоме стању, не можемо опстати. Да ли ће тај предлог у потпуности оправдати очекивања оптимиста или зебњу песимиста, — то је, из напријед наведених разлога, за сада тешко рећи. То ће се видјети тек на крају ове године, па и онда још не сасвијем јасно.

Помен бардањолским јунацима у Скадру. Пишу нам из Скадра: Историјско право које је српски народ вјековима полагао на стародревни Скадар на Бојани, у прошлогодишњем светоме рату за ослобођење, Црна Гора огромним жртвама својих храбрих синова на јаким, неосвојивим и утврђеним висовима око Скадра освештала је. И данас, и ако је ишчупано срце Зете, ипак остали су живи споменици — гробови палих хероја. Сјећајући се онога страшнога дана, 27. јануара кога је натчовјечном борбом храбра црногорска војска освојила Бардањолт, Срби у Скадру одржали су парастос тога дана у цркви св. Ал. Невског, за спомен погинулих бораца око Скадра.

Поред мноштва народа обојега пола присуствовали су г. г. цар.-Руски Вицеконсул Ђ. Феркхмин и командир Р. Љумовић.

Поп Михаило Штиркић држао је том приликом прикладан говор о палим борцима. На завршетку заорило се: »Слаба им!«

Католици-арбанаси који су, као што можда знате, о Св. Сави демонстрирали противу нас, дочули су били да ћемо тога дана, ма да нијесмо на то помишљали, литијом поћи на Бардањолт; измували се ти јунаци а зашто?! Трчала полиција тамо амо. Распитивај овога и онога и најпослије насадили су се.

† Јоко Лукин Иванишевић. Пишу нам из Доњег Краја: На дан 1. фебруара о г. умро је у свом родном мјесту Јоко Лукин Иванишевић у 70. години живота.

Покојник је био један од оних старих ратника, који се још од 1862. па на овамо херојски борише противу петвјековног непријатеља. Ни стари његови дани, ни иначе оронулост у животу, не могаху покојника уставити, а да и он, са још неколико својих другова, не пође и узме учешћа и у ослободилачком рату 1912. године. Но ту га је нада преварила, јер га живот бјеше тако издао, да се је морао болестан кући повратити.

Покојник је био за његове ратне подвиге одликован са више ратних одличија, међу овима и *Карађевским Крстом*.

Јоко Л. Иванишевић уживао је у своме племену и међу својом браћом, глас истинског јунака, човјека и поштењака.

Нека му је лака крвава груда српске земље, коју је жарко љубио!

† Илија Матов Вешовић. Пишу нам из Лијеве Ријеке: Петнаестог децембра 1913. преселио се у вјечност Илија Вешовић, гимназиста у Биограду. Покојник се је родио у Лијевој Ријеци, мјесту Планиници. Био је одличан ђак. Овај бистри младић у својој 12. години за вријеме црногорско-турског рата до-

---

се ниједна отменија дама није усудила дати у лист своју властиту слику, узели су фотографију једне жене најниже врсте. Покушај је прошао готово неопажен. Мушкарци су слегнули раменима, велећи да једна пристојна дама неће своју слику дати у новине. На 22 новембра прошле године осмјелио се је »Кадинлар Дињасси« на други нови покушај. Лист је донио скупну фотографију седам абитуријентица и та је слика ради индискреције фотографа доспјела и у стране илустроване новине. Овај пут побудило је то велику узрујаност. У неколико сати била је распродана цијела наклада листа и министар унутрашњих послова Талаат-бег узалуд се је мучио да се други дан домогне којега броја новина. Задњи егземплари били су мјесто до 1 и по, по 5 пиастера продавани. Будући да није био уложен ниједан јачи ни гласнији протест, одважиле су се издавателице овога листа на даљи смјели покушај. Објелоданиле су први пут слику турске госпође са потпуним њезиним именом. Била је то слика феминистице Белкис Шефкет Ханум, која је подузела на 2. децембра лијет аеропланом над Цариградом. Од онда је »Кадинлар Дињасси« доносио често женске фотографије било у групама или појединце. Али кад је 17. овога мјесеца донио слику кавкаске списатељице Фахрул-Бенат Селиманове Хануме са непокритим лицем (без чаршафа), поручено је листу, ако још једном нешто тако изнесе, да ће га конфисцирати. Примјер »Кадинлара Дињассиа« слиједи се сада и на другим странама. Тако

Бугарска нетактичност.

Ових дана се у Софији представља нека »драма« К. Христова »Стари ратник«. Како видимо из приказа бугарских листова, то је један обични политички памфлет; предмет је »угњетавање Бугара« негдје у околини Штипа. Српски војници и официри нападају на част снахе старог бугарског учитеља Костадина. Она се бори као лавица и успије јој да скочи у бунар. Мати брани кћер, а стари отац, још у посљедњем часу, прије него што ће погинути, ханџаром убија два српска официра. Иначе читава драма вели да је у декламовању новинских напада на Србију и Русију.

Дакле, са литерарног гледишта, дјело без икакве вриједности; можда моментано у Бугарској угодно за каква некултурна путујућа позоришта.

доноси свеска литерарних биографија под именом »Невсали Миляи« између осталих мушких портрета и слику пјесникиње Нигар Хануме. Изгледа да се је мушки турски свијет полагано прилагодио овим новотаријама. Некојим дамама, чије су слике у новинама објављене, стигле су страшне молбе за женидбу и вруће увјеравања о љубави. Тако је неки ефенди из далеке Азије послао уредништву »Кадинлара Дињассија« изрезану фотографију оних 7 абитуриентица, означивши једну црвеном оловком, да је жели узети за жену и нека се то истој што прије јави.

На саму драму вјероватно се не би осврнули ни бугарски листови, да није приказана у Народном Позоришту, које стоји под надзором владе и да није изазвала један чудан инцидент. За вријеме представе био је у министарској ложи и министар просвјете Пашев и остентативно је аплаудирао и клицао најнепристојнијим нападајима на Србију и Русију. Пошто је у дворани било много присталица владе, читава представа се претворила у једну политичку демонстрацију против Србије и Русије, и то под водством министра просвјете.

Колико укусно, толико и паметно.

Најбоље плаћени новинар.

Најбоље плаћени новинар на свијету без сумње је један човјек који станује у Лондону и кога зову »кратки гласник«. Он је писац свих лаконских дневних дворских вијести, које из дана у дан излазе у свима енглеским новинама. Нијесу те никакве књижевне ни литерарне способности, ради којих се том човјеку даје највећи новинарски хонорар на свијету. У својим извјештајима, напротив, он се врло брижљиво чува свих стилских украса и непотребности, и сву своју дјелатност ограничио је на што је могуће краће и сувље ређање ствари и имена.

Колико је много уносан тај позив, то се најбоље може видјети отуда, што се претходник данашњег »репортера краљевог« прије неколико година као многоструки милионар повукао од свога »књижевног посла«. Редактор дворских вијести добива од сваке личности, коју спомене по имену у својим вијестима, према једној старој краљевој наредби, хонорар од 25 круна. И тако када се у двору приреди какав велики и свечани плес, на који се обично позове по 1200 гостију, буде редактор дворских вијести, послије 24 сата, за пуних педесет хиљада круна богатији.

Покојни енглески краљ Едуард VII. при своме ступању на пријесто и при своме крунисању, учинио је крај тој богатој и неоправданој синекури. Данас се она ограничава на својевољну таксу, коју плаћа свака личност поменута у дворским вијестима. Није потребно рећи, да је та такса сада увијек била врло мала. Па ипак, упркос свега тога, сваки дворски плес доноси том човјеку богате приходе, поред редовне и систематске плате, која му се издаје из краљеве приватне благајне.

Поред тога морају још сви листови, који могу и да не донесу дворске вијести, да сваки његов прилог нарочито хоноришу.

И тако, ако данас редактор дворских вијести зарађује више на годину по неколико стотина хиљада круна, ипак, је он још непрестано изван сваке сумње најбоље хонорисани новинар цјелокупне енглеске штампе.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

био је рану од које је послије подужега боловања оздравио. Покојник је оставио самохране родитеље.

Лака му груда српске земље!

Светосавска свечаност у Грахову.

Пишу нам из Грахова:

По свршеној литургији грађанство је пошло у школу да присуствује водоосвећењу. Пошто је обред извршен, хор ученика отпјевао је неколико комада, који су измијешани били са декламацијама. Завршило се је са гуслама.

За вече је била заказана представа. Велика школска учионица била је уређена за то. Представљао се је »Јазавац пред судом« од П. Кочића. Како је комад доста кратак, претходиле су му неколике пјесмице и декламације, а испред саме представе једним кратким говором објашњен је присутним смисао и значај »Јазавца пред судом«.

Код нас би се у осталом мало нашло људи, особито писмених, који не би знали садржину овог комада и пред представу.

Комад је испао на опште задовољство. По свршеној представи настављена је играчка до касно у ноћ. Исто вече је гостовао познати гуслар г. М. Булајић, који је нарочито за то био позван.

Публике је било доста. Чист приход је намијењен био »Фонду сиромашних ђака«. По свршеној представи пало је неколико добровољних прилога фонду. Имена приложника из захвалности износимо овдје.

Приложише по: 20 перпера г. ком. Сава Н. Ковачевић, нар. посланик; по 5 перп: г. г. Ђуро Ковачевић свештеник. Миљко Булајић учитељ, Видак Вујачић и Јеремије Ковачевић трговци; по 3·50 перп. Михаило Булајић; по 2·50 перп: Драго Самарџић, Милица П. Ковачевић, Љубица Вујачић и Голуб Перовић; по 1·50 перп. Момчило Видовић; по 1 перпер: Мирко Самарџић, Јулија Ковачевић, Крсто Самарџић, Вељко Самарџић, Никола Ђедовић, Крсто Самарџић, Блажо Самарџић, Симо Миловић и Боко Андријашевић; по 0·40 перпера Лука Аџивуковић. **Н**

РАЗНЕ ВИЈЕСТИ

Целибат учитељица. Загребачки сабор на трећем читању усвојио је предлог о укидању целибата учитељица.

Личко-далматинска жељезница. Загребачки посланички кругови извијештени су, да ће на захтјев виших власти грађење личко-далматинске жељазнице бити тако удешено, да та жељезница буде довршена крајем 1916. а не 1917. године. Прољетос почеће се градити далматински дио, Книн-Велебит.

Језично питање у Истри. Послије многих протеста хрватско-словеначких посланика, влада је наредила у Истри, да се код свих власти на мјесто њемачко-талијанских уведу и хрватско-словеначке табле, тако да натписи и печати буду на четири језика. Поводом овога талијанске новине протестују.

Глаголица. Конференција далматинских бискупа у Задру довршила је дискусију пројекта, којим се регулишу извјесна црквена питања, и сада расправља о глаголици. Учесници конференције веома су резервисани према јавности. У црквеним круговима тврди се да је полежај католичкога свештенства тежак, јер је папа лично противник глаголици и жели да ограничи њену употребу и у том циљу одредио је из личних средстава доживотно издржање свештеницима глаголицима, који напусте глагољење у црквама. Ово ограничавање глаголице опет је узбудило народ.

Демантована вјеридба. Рајтеров Биро, према једној вијести из Атине, доноси да је вјеридба велског принца и грчке принцезе Јелене неистинита.

Путовање енглеског краља. Званично се демантује вијест, према којој се краљ спрема да посјети руског Цара или да учини посјету Бечу.

Српски посланик у Лондону. Енглески Краљ је примио новог српског посланика, г. Бошковића, који му је предао акредитивна писма.

Немири у Бугарској. Бугарска Телеграфска Агенција јавља: Социјалисти у Пловдиву сазвали су збор због тога што је општински одбор разријешен од дужности. Изазивања једнога говорника произвела су ларму и тучу, и полицајац, који се умијешао, ранио је говорника из револвера. Сазивачи збора и говорник биће предати властима.

Елсас и Лорена. Г. Фремкен, директор пруског министарства правде, именован је за државног подсекретара правде за Елзас и Лотрингију.

Француски буџет. Парламенат је отпочео дискусију буџета за 1914. годину и одмах прешао на поједине чланове.

Дипломатска преписка између Србије и Бугарске. Српско-бугарска дипломатска коресподенција, која се између двију земаља од почетка водила на одговарајућим језицима, бугарском и српском, водиће се у будуће на француском језику.

Десет милиона Кнеза Вида. У мјеродавним круговима изненађени су, што је принц Вид примио као претходни дио зајма десет милиона од Аустрије и Италије и тиме признао њихов привилегисан утицај у Арбанији, мјесто да остане кандидат под заштитом свих сила. Тројни Споразум извијестио је аустро-италијанску владу да не гарантује за учињену позајмицу, нити се сматра ангажован у питању међународног зајма Арбаније.

Зашто Румуни нијесу ушли у Софију Насупрот тврђењу »Вечерње Поште« као да је Цар Фрања Јосиф спријечио улазак Румуна у Софију интервенишући код краља Карола, »Винер Алгемајне Цајтунг« доноси, да је та одлука произашла из сопствене иницијативе краља Карола. Он је то учинио из политичке мудрости, јер није хтио да до те мјере понизи Бугаре.

Њемачки државни секретар. Државни секретар Јагов вјерно се са грофицом Солмс — Ламбах.

ТЕЛЕГРАМИ

Маркиз ди Сан-Јулиано.

Рим, 6. фебруара

Маркиз ди Сан Јулиано, италијански министар иностраних дјела, вратиће посјету грофу Берхтолду у Опатији (Абацији). — Бечки Кор. Биро.

Руско-турски спор.

Цариград, 6. фебруара

Преговорима између руског отправника послова и Халил-беја нашло се рјешење за сва спорна питања. — Бечки Кор. Биро.

Српско-турски мир.

Цариград, 6. фебруара

Израђен је пројект уговора о српско-турском миру и предан у Биограду. — Бечки Кор. Биро.

Женидба грчког пријестолонасљедника.

Атина, 6. фебруара

Диадок ће се вратити у марту у Букурешт. Вјероватно тада ће бити објављено његово вјерење са румунском принцезом Јелисаветом. Краљ ће пратити Диадока. — Бечки Кор. Биро.

Српска Скупштина.

Биоград, 7. фебруара

У Скупштини, Г. Пашић одговарајући на интерпелације о арнаутском упаду 1913. изјавио је да је влада предузела све мјере да спријечи упад. Шеф генерал-штаба био је пенсионисан ради недостатака војних мјера. Скупштина је одбила да изгласа неповјерење. — Бечки Кор. Биро.

Књаз Вид.

Париз, 7. фебруар

Књаз Вид посјетио је г. Думерга, предсједника Владе и г. Поенкареа, предсједника Републике, код којега је доручковао. — Бечки Кор. Биро.

Арбанашка депутација.

Кели, 7. фебруара

Арбанашка депутација стигла је овамо и сјутра ће кренути за Највид. — Бечки Кор. Биро.

Начелник српског министарства иностраних дјела.

Биоград, 6. фебруара

Г. Славко Грујић, бивши отправник послова Србије у Лондону, ступио је данас на своју нову дужност начелника министарства иностраних дјела. — Биоградски Пресбиро.

КЊИЖЕВНОСТ

»Глас Југа«. Привремени одбора »Гласа Југа« упућује нам овај позив:

У жељи да испунимо давну потребу одлучисмо издавати ревију у свим југославенским нарјечјима (словенском, хрватском и српском), те би била централно гласило свих југославенских националиста.

Садржај ревије дијелиће се: на програматички дио, затим на чланке информативног карактера, у којима ће се расправљати о свим важним књижевним, политичким, господарским, социјалним и културним питањима на словенском Југу и на Балкану уопште. Осим тога бавиће са свим актуалним питањима осталих славенских народа, а коначно и свим оним свјетским догађајима, који се буду тицали југословенства.

Ревија биће без сумње од велике важности за међусобно упознавање Југословена, за концентрацију публицистичког рада и за стварање идеолошке базе југословенске идеје, те ће бити важан фактор за оживотворење коначног циља — југословенског јединства.

Ревија има своје сараднике и повјереннике у Словенској, Хрватској, Истри, Далмацији, Босни-Херцеговини, Банату, Бачкој, Србији, надаље у Петрограду, Прагу, Бечу, Грацу, Будимпешти и другдје. Имена стоје интересентима на располагање.

Увјерени и освједочени, да је наш потхват од велике културне вриједности, позивамо све сумишљенике, да као и сарадници и као претплатници ревију подупру.

Ревија излазиће сваког мјесеца на 2—4 штампана табака.

Претплата на цијелу годину (12 бројева) износи 6. К, за ђаке и учитеље 3 К, — за Србију 6 дин., за Црну Гору 6 перп., за Бугарску 7 лева, за Русију 4 рубља, за Америку 2 долара.

Уредништво и управа налазе се у Љубљани. — Дописи се шаљу на: Уредништво »Гласа Југа«, Ljubljana, (poste restante).

Артур Шопенхауер: Метафизика полне љубави. Превео Милан Вујаклија. Издање С. Б. Цвијановића. Биоград 1913. Цијена 1·20 д.

М. Вујаклија је раније превео познате ставове из Шопенхауерових дјела, гдје Шопенхауер говори о женама с неподаштавањем, доказујући с горчином једног женомрсца (мизогина), женску инферіорност, интелектуалну, моралну, па чак и физичку. По мишљењу великог њемачког мислиоца, жена је не само »кратке памети« и ниже моралне вриједности од мушкарца, него потцјењује чак и женску љепоту, говорећи да је жена, у ствари, ружна. Жена је, по Шопенхауеру, наказа кратких ногу, широких кукова и ужих плећа, не одговарајући ни мало естетичким законима пропорције и хармоније, и да се жена свиђа мушкарцима само зато што је мушки укус заслијепљен и сублимисан сексом.

Његова »Метафизика полне љубави«, и извјесно је најбољи и најчувенији мањи спис, који је сам Шопенхауер називао »бисером«. Кад је књижари издаваочкој донио рукопис, он је рекао:

— Запамтите, ја вам овај пут доносим свој драгоцјени »бисер«.

Сва остала мишљења, Мантегацино, Вајнингерово и осталих, према Шопенхауеровом изгледају неубједљива, непотврђена и неоснована

Стари Шопенхауер пише:

Љубавне чари су високо издигнуте, префињене жеље чулности. Извор свих оних њежних, лирских, проосјећаних, плавих илузија, танано префињених као мирисаве душе вечерњих цвијетова, у ствари је све само чежњива, незадовољена чулност. Тек једно је са тог становишта апсолутно немогуће ријешити у проблему љубави т. зв. »морални пургаториј«. Ту се с рјешавањем мора стати, јер то питање одводи до најтамнијих и најнереалнијих метафизичких апстракција, као што је случај код младог, трагично преминулог бечког филозофа Вајнингера, који је полазећи од тога, у својим ставовима »Еротика и Естетика«, казивао најинтересантније чудноватости.

Тако нам готово увијек остаје, да иза читања каквог рјешаваног филозофског проблема, устанемо и слегнемо раменима с резигнованим расположењем и ријечима одличног данског филозофа *Sörena Kierkegaarda:* »Субјективност је истина«. Пријевод М. Вујаклије је дат бираним књижевним изражајима и довољно тачан.

Р.

Из свијета саобраћаја

Телеграфски саобраћај између Беча и Далмације.

Везани су као крајње тачке Беч и Задар, који су раздаљени 815 километара. Линија је трасирана преко великог броја острва у Јадранском мору, тако, да је линија дијелом подморска, дијелом ваздушна.

Безжична телеграфија између Њемачке и Америке.

Пробе се чине од мјесеца јануара о. г. између станице Науен, близу Берлина, и станице Сејвин, Лонг Ајленд. У току ових покушаја, могли су се слати радиотелеграми преко Океана између Њу-Јорка и Берлина на одстојању од 9.500 километара (одстојање између Ирланда и Канаде износи око 3.200 километара).

Радиотелеграф на паробродима.

Страшна катастрофа »Титаника,« која је ужаснула цио свијет, дала је повода државама да проуче питање како би учиниле обвезним да лађе, које превозе путнике, морају бити снабдјевене радиотелеграфском инсталацијом. Сједињене Америчке Државе одмах су донијеле закон у томе смислу. То је исто урадило и више земаља.

На радиотелеграфској конференцији у Лондону питање је расправљано. Пошто конференција није била више компететна, формулисала је жељу, да би у општем интересу пловидбе требало обвезати извјесне врсте лађа, да носе и радиотелеграфску инсталацију.

У исто вријеме, њемачка влада предложила је владама поморских земаља да се сазове међународна конференција која ће потражити средства да се повећа сигурност пловидбе. Конференција, сазвана од стране енглеске владе, састала се у Лондону у новембру прошле године.

Служба радиотелеграфије била је заступљена, те се може мислити да ће се у велико апеловати на употребу безжичног телаграфа.

Радиотелеграф је и ту скоро благотворно помогао при несрећи »Volturna«, лађе која се запалила на ширини Океана. Благодарећи њему, више од 500 људских живота спашено је смрти којој у очи гледаху.

(»Journal télégraphique.«)

П. Ђ. Ш.

ОГЛАСИ

П. п. бр. 15. 23—50

ШИВАЋЕ МАШИНЕ

свију система у свима величинама и израдама за породичну и занатску употребу по **најјефтинијој** цијени пуди најстарија

ИЗВОЗНА ФИРМА

M. Khek

JINDR. HRADEC, ČESKA

Особе **доброг стања** могу добити машине и уз умјерену отплату. На захтеваље радо се шаље илустрован цјеновник бадава и франко.

бр. 10, 9,10

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник **Радомир Орлински Кривокапић**

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDEVIC CRNOJEVIC